ساتیرەچیرۆک: ئەزمە و بەدیل.. هێرش رەسوڵ

حەماسەت گرتبوی. دەماری ملی لەرادەبەدەر بەرزببوەوە. چاوەکانی بز کردبونەوە. پەنجەی دۆشاومژەی دەستی راستی رادەوەشاند و بە دەنگێکی قرخن هاواری دەکرد:

- ئاخر پێم ناڵێن ئێوە لە چیتان کەمە؟ بیرتان چۆوە ئێمە ئەم گوندە‌مان لە چییەوە کرد بە چی؟ بەخوا وێرانەیەک بو بۆ خۆی. جادەمان بۆ راکێشا. مەکتەب و خەستەخانەمان بۆ دروستکردن. منداڵی داماوی ئێمە بە کوێرەوەریی زۆر دەچن لە مەکتەبەکانی شار دەخوێنن، هی ئێوەش لە پاڵ ماڵەکانی خۆتانەوە.

  خۆتان هەر دەرد و نەخۆشییەکتان هەبێت، لە بنکەی تەندروستیی گوند عیلاج دەکرێن، بۆ ئەمەش ئێمە دەبێ بۆ کۆکە و هەڵامەتێکی بەسیت بە ناچاری بچینە شار و لە موستەشفا دەولییەکان کۆڵێ فەحص و فحوصات بە تەشتێ دۆلار و یۆرۆ بکەین. بیرم نایە عەمودی کارەبامان بۆ داناون، چەند ساڵێکیشە وایەرمان بۆ لێ بەستون و کارەباتان هەیە.

  بۆ مەسەلەی ئاو-یش، کانیی گوندمان بۆ پاراستون، نەمانهێشتوە ئەو میراتە گەورەیەی باووباپیرانمان لەوە پیس و لێڵتر بێت، بۆ ئەمەش ئێمە خۆمان دڵمان نایە لەو ئاوە بخۆینەوە، تاکو کەم نەکات، قیروسیامان لە نەفسی خۆمان کردوە، ئاوی موقەتتەری کەس نازانێ چۆنی دەبە و پەرداخ لە شارانەوە دێنین.

  ئا بیرم کەوتەوە، باسی تیجارەت و هاوردەمان کرد، دەزانن ئەم گوندە شیرینەمان کردۆتەوە مەرکەزێکی گەورەی تیجاری. ئیتر بازاڕی رەش نەماوە، ئێمە بازاڕی ئازادمان بۆ کردنەوە، چیتان دەوێ هەمانە، لە پەنیر و کەرەی ئێرانییەوە بۆ ماستی تورکی و یۆنانی و هەنگوینی کلۆرەدارەکانی سعودییە، لە میوەجاتی وڵاتانی عەرەبییەوە بۆ سەوزە و تەماتە و خەیاری ئێران، بۆ خەڵوزی چینی، جلوبەرگی رەسەنی گوندی خۆمان بە دەست و پەنجەی وردیلانەی خوشک و برا چینییەکانمان، ئەمەش تەنها بۆ ئەوەی خۆتان و ماڵ و منداڵتان لە دەست بۆنی قشپل و ریخ و تەپاڵە‌ نەجاتتان بێ و چیتر لەو گەرما و

سەرماتاقەتپڕوکێنەی گونددا شوان و گاوانی و جوتیاری و کار و کاسبی نەکەن.
هەمو گوند، بە ژن و منداڵ، گەورە و بچوک، تەنانەت پیر و پەککەوتەوە ئاگادارکرابونەوە کە لە ئانی وتارە نایابەکەدا لە گۆڕەپانی گوند ئامادەبن.
پیاوانی کوێخا، بە هەموانیان راگەیاندبو، ئەورۆژە مەکتەب و خەستەخانە و دائیرە و دەوائیر و هیچ کار و کاسبییەک نیە، “ئەگەر مردوشن، بە جەنازەکەوە لەوێ، لەبەر قرچەی گەرما، بە پێوە دەوەستن و تەنها بۆتان هەیە چەپڵە لێبدەن و هوتافی (بژی، بژی) و رەزامەندی بۆ جەنابی کوێخا بکێشن”. “کەسمان ناوێ دەموچاوی بدابەیەکدا، یان لەبەر خۆیەوە ورتەورت بکات، یاخود چرپە چرپ لەگەڵ تەنیشتەکەی قسەبکات”.
کوێخا تا چەپڵەی بۆ لێدەدرا، زیاتر کەیفی بە خۆی دەهات و دەنگی لێهەڵدەبڕی. جار جار تەماشایەکی ئەملاولای خۆی دەکرد و هەستیدەکرد لەگەڵ هەر چەپڵەیەکدا بست بست باڵا دەکات.
وتارە مێژوییە دورودرێژەکەی کوێخا لەبەر سێبەری ستەیجی نێودەوڵەتیی گوندی (ئاشی نەزان) بو، کە شارەزایان بە کەپر و دار و درەخت دروستیانکردبو.
یەکێک لە پیاوە هەرە متمانەپێکراوەکانی موکەببەرەکەی بۆ کوێخا گرتبو، ئەویش بە قاتە شاڵە شینکییە زۆر تازەکەیەوە، کە ئەوەندە نەدەبو لە کوێخای گوندەکەی ئەولاوە بە دیاری بۆی هاتبو، وەستابو، بە فیزێکەوە دەستی چەپی خستبوە بەر پشتێنە گوڵگوڵەکەی، و دەستی راستیشی کردبوە هاوکاری دەم و زمانی، تاکو بە رەوانترین شێواز بیروڕاکانی (دامەزراوەی کوێخایەتیی گوندی ئاشی نەزان) بە هاوگوندانی بگەیەنێ و تازەترین ئەحداث و مەوقیفەکان دەربارەی رەوشی ئەمڕۆی گوند و ناوچەکەیان بۆ لێکبداتەوە.
لەوەدەچو راوێژکارەکانی، کوێخایان لە میدیاکانی گوند پڕکردبێ و بە “تابوری پێنجەم” هەژماریانکردبن. بە تایبەت باسی هەریەک لە: ڕۆژنامەی (چاوی گوند)، گۆڤاری (ئاشەوان)، رادیۆی (نەزان ئێف ئێم)، تەلەڤزیۆنی (نەزان سات)، سایتی (نەزان ویکیلیکس) و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی: (شەوچەرە)، (کانیی ژنان) و (حەوزەکەی بەر مزگەوت)یان بۆ کردبو، گوایە دژی خۆت و دامەزراوە و بڕیارەکانت هەواڵ و زانیاری و وتاری ناڕاست و پڕ لە ناوزڕاندن بڵاودەکەنەوە.
دوای دو ئحم، وەک نیشایەک بۆ مسەیتەری، و بۆ ئەوەی کەمێک توڕەییەکەشی بشارێتەوە، کوێخا دەستیکردەوە بە وتەکانی:

بیستومە لەملاولا و لە ئیعلامی تەقلیدی و کۆمەڵایەتییەوە رەسم و قیدیۆی قۆڕ دادەبەزێنن و باسی نەبونی موچە و ئاو و کارەبا و بەنزین و نەوت و غاز و ئەو شتانە دەکەن. ئاخر تو ویژدانتان من بۆ ئەوە حوڕڕییەتم بۆ فەراهەمکردون؟ لەمانەش ناخۆشتر ماوەیەکە سەری زمان و بنی زمانتان بوەتە باسی (ویلایەتی کوێخایەتی)، گوایە موددەم بەسەرچوە و یەکێک دەخەنە شوێنم.

پاش ئەوەی کوێخا کەمێک وەستا و بە چاو ئاماژەی بۆ کوپەکەی سەر مەنەصەکە کرد، یەکێک لە نۆکەرەکانی کوپەکەی بردە لای زاری و کوێخاش شلەمەنییەکەی خواردەوە، کە دیارنەبو ئاو بو یان عەرەق! لەوکاتەشدا، لە دڵی خۆیدا و بە بێ ئەوەی دەمی بجوڵێنێت، دەیگوت: “من ئێوەم لە پشتە ئێوە، تا ئێوە بمێنن، تا دەنگی ئێوە هەبێ، تا بێدەنگیی ئێوە بەردەوام بێ، تا چەپڵەی نەزانانەی ئێوە ببیستم، تا چەمانەوەی بەردەوامی ئێوە ببینم، من هەر کوێخایەکەی جارانم، دڵنیابن”.

ئینجا دەستی بە سمێڵە رەشکراوەکەیدا هێنا و درێژەیدایەوە:

- ئاخر بیرتان چۆوە، جاران چۆن بون و ئێستا چۆنن؟ جاران چییتان هەبو و ئێستا خاوەنی چیین؟ ئااای چ قەومێکی زاکیرە زەعیفن!

من هەمو قیتاعەکانی گوندم پێشخست، کەرتی کشتوکاڵ، بازرگانی، پیشەسازی… تەنانەت نەمهێشت لە دەرهێنانی سامانی ژێر زەویش ئێوە ئەزێت بکێشن، خۆم لەگەڵ کۆمپانیای شاری پێشکەوتو رێککەوتوم، رێککەوتنی ماوەدرێژ، خۆیان بۆمان دەردەکەن و بۆشمان بەڕێدەکەن و بۆشمان دەفرۆشن، ئیتر کێشەتان چییە؟

من هەموتانم حەساندەوە، لە کۆڵ و جوتکردن و شەنە و دەغڵ و دان و توتن و گوڵەبەڕۆژە و مەرەزە و فەلاحەتی و رەنجکێشانم کردنەوە. زۆربەتانمان کرد بە پۆلیس و ئاسایش و حەرەس قەریە و گوندپارێز. هەندێکتانم کردە خانەنشین بێ ئەوەی رۆژێ لە رۆژان بۆ یەک دەقیقە ئەم گوندەتان پاراستبێت. بەشێکیشتان بندیوار و بەرسێبەر و موفتەخۆر.

دوای ئەوەش، ئاراستەی وتارەکەی بە لای لاواندا گۆڕی:

- گەنجان، لاوان پێم ناڵێن بۆ کوێ دەڕۆن؟ سەری خۆتان بۆ کام گوند و شار و مەملەکەت هەڵدەگرن.

ئینجا بە دڵی پڕ و چاوی بە گریانەوە، بە نەغمەیەکی ناخۆشەوە دەڵێت: ئاخر چۆن دڵتان دێ ئەم گوندە جوان و قەشەنگە جێبێڵن.

یەکێک لە حیمایە تایبەتەکانی بە پارچەیەک کلێنس فرمێسکەکانی کوێخا دەسڕێت. کوێخا بەردەوامدەبێت:

- قەسەم بە گیانبەختکردوانی ڕێگای رزگاریی گوندەکەمان.. سوێند بە خاک و ئاو و دار و درەختی ئەم بەهەشتە، هیچ گوند و شارەدێ و شار و مەملەکەتێک بە قەد ئێرە خۆش نیە، بێواتان هەبێت. من هەمویم دیوە، هەموی گەڕاوم، کاتێ بە دوای دۆزی ڕەوای ئێوەی چەوساوەوە بوم، کاتێ پێ بە پێ بە دوای مافی ئێوە لە هەمو دەرگاکانم دەدا، زۆر مەکانی عەجیب و غەریبم بینین، بەڵام هیچیان ناگەن بە تۆز و خۆڵی ئەم جەننەتە.

کوێخا بە حەماسەتەوە دەیگوت: گەنجی هیچ شوێنێک بارتەقای گەنجی ئەم دێیە خۆشبەخت و ئاسودە نیە. ئەوەتا منداڵ و جحێڵە نەگبەتەکانی خێزانەکانی ئێمە، کە بە ناچاری و لە ترسی دوژمنی بەدکار ئاوارەی ئەو شار و سەڵتەنەتانە بون، ئێستا لە خراپترین دۆخی ڕۆحی و دەرونی و جەستەیی و تەندروستییدان، بەردەوام فرمێسک بۆ مەوتنی باب و باپیرانیان دەڕێژن. قەناعەتتان هەبێت، کاتێ لەگەڵ گێل فرێند و بۆی فرێندەکانیشیان دەچنە مەسبەح و دیسکۆ و پۆپ و نایتکلەپەکانیش هەر بیریان لێرەیە و تۆزقاڵێک چێژ وەرناگرن.

- لاوانی عەزیزی (ئاشی نەزان)!

ئێوە نەوەی نوێی ئەم گوندەن، ئایندە بۆ ئێوەی خوێنگەرمە، ئیتر چۆن دڵتان دێت ئەم باوەشە گەرمە جێبێڵن، ڕێی هات و نەهات بۆ دەگرنەبەر؟ دڵنیام دوایی پەنجەی پەشیمانی دەگەزن، بەڵام دادتان نادات. بیریشتان نەچێت مادام خۆتان بڕیارتان داوە و خۆتان ئەم ڕێگەیە هەڵدەبژێرن، ئێمە تەحەمولی هیچ مەسئولیەتێک ناکەین.

کوێخا هەناسەیەکی قوڵی هەڵکێشا و بە توڕەییەکی زۆرەوە دەستی بە فەرمایشتەکانی کردەوە:

- ئێستا لە هەمولایەکەوە خەتەری گەورە لەسەر گوندەکەمان هەیە، هەڕەشەی کوشت و بڕمان لەسەرە. چیتر لە ناحیەوە بودجە و موچەمان بۆ نایەت، کەچی ئێوەی ناشکور تۆزێ تەحەممولتان نیە. چەند ڕۆژێکی کەمە ئەزمەی بودجە و موچە و نەوت و بەنزین و غاز و ئاو و کارەبا و …تاد پەیدا بوە بەرگەناگردن. ئای چ میللەتێکی سەیرن.

لە پڕ ژاوەژاوێک لە پشت گوندەوە بیسترا، وردە وردە لە شوێنی خوتبە مێژوییە دورودرێژەکەی کوێخا نزیکدەکەوتەوە. سەرەتا کوێخا سورهەڵگەڕا و زۆر شڵەژا، وەستان و پچڕان

کەوتە نێو قسەکانی، بەڵام کاتێ یەکێک لە پاسەوانە تایبەتەکانی لەسەر درەختێکی بەرامبەرییەوە بە دەست و پەنجە ئاماژەی (ئێکەی) بۆ کرد، ئاهێکی بەبەردا هاتەوە و لە ژێر لێوەوە بزەیەکی کرد.

مەجموعەیەک بە جلی ئاڵوواڵاوە، بە چەند گوێدرێژێکەوە، کە پێدەچو لە گوندەکەی ئەوبەرەوە تەشریفیان هێنابێت، خۆیان بە ئاپۆڕاکەدا کرد و کەوتنە هاوارکردن: “کوێخا بەدیلی نیە، کوێخا نمونەی نیە.. ئەگەر نەمێنێ کوێخا، کێ جێگامان بۆ راخا؟.. کێ پێی خۆشە با وس بێ، هیتر بمرێ لە داخا”.

کوێخاش وا خۆی پیشاندا گوایە گرنگی بە هوتافی ئەو گروپە نادات. دەستیکردەوە بە وتارەکەی:

- هاوگوندانی بە شەرەفم.. جەماوەری خۆشەویست و شیرینی گوندی (ئاشی نەزان)!

هەمو ئەو شتانەی ئێوە ناوتان ناون کێشە و ئەزمە و قەیران بەدیلیان هەیە. موچە دوادەکەوێت، صەبر و تەحەممولتان هەبێت، مەصرەف کەم بکەنەوە، ئەوەندە مەچنە گەشت و گەڕان و سەیران و صەفا، هەمو هەفتەیەک گۆشت و پڵاو مەخۆن، هەمو جەژنێک جل و پێڵاوی تازە مەکڕن، واز لە کڕینی ڤێللا و خانو و شوققەی سیتی و گوندەکانی ئەڵمانی و ئینگلیزی و ئیتاڵی و فەرەنسی و خەون و خەیاڵ و باخ و شاخ و چیا بهێنن، خانوە قوڕەکانتان بیرچۆتەوە؟ چیتر منداڵەکانتان مەنێرنە مەدرەسە گرانبەها سیستم ئەوروپی و ئەمەریکییەکان، ئەی (سوید)یش ئەوروپا نیە؟ (سیستمی ئاشی نەزان) عەیبی چییە؟

کارەبا نیە، بەدیل هەیە، دەچینەوە سەر چراڕەشکەکانی سەردەمی باب و باپیرانی نەمرمان. ئاو نیە، بەدیل هەیە، زۆر بە کەمی ئاو دەخۆینەوە، جەژناوجەژن خۆمان دەشۆین،دەست بە ئاوەوە دەگرین. نەوت و غاز نیە، بەدیل هەیە، تەپاڵە بۆ چێشتلێنان بەکاردێنین. بەنزین نیە، سەیارەکانمان دەسوتێنین، بە سواری گوێدرێژ هاتوچۆ دەکەین، یان هەر بە پێ، بۆ صیحەتیشمان باشە.

بۆیە چەندبارەی دەکەمەوە: هەمو ئەو شتانەی ئێوە ناوتان ناون کێشە و قەیران بەدیلیان هەیە، بەڵام باش باش بیزانن و وەکو ئەڵقە بیکەنە گوێچکە گرانەکانتانەوە: تەنها من بە دیلم نیە، من!

رانیە 28/09/2015